Melléklet a Szabad Szó 36. számához. Budapest, 1907. 30. August (12. Sept.)

VOINȚA POPORULUI

foaiă septemânală luptătoară pentru drepturile agricultorilor, muncitorilor, meseriaşilor, cubicaşilor, şi ale gazdelor mici.

Numerul telefonului 59—21. Numerul telefonului 59—21.

Cei interesanţi pentru abonarea foaei, caute la ,,Tribuna" acestei foi.

Primredactor: MEZŐFI VILMOS deputat dietal.

Redacţia şi administraţia: VII. KERÜLET, ISTVÁN-UT 67. SZÁM. Tot felu i de scrisori, bani şi altele sunt de a se trimite pe adressa „Szabad Szó", VII., István-ut 67. sz.

Fraţilor!

Arma voastră sîngură e: „Voinţa Poporului". Singura foaiă, care intr' adevěr pentru voi şi voue lucră. Nu cruţaţi timp şi osteneală şi agitaţi în interesul foaei voastră. Şi fiind-că bine sciţi, că „Voinţa Poporului" nu se poate abona, dar membrii grupelor o capăta în cinste, nizuinţa voastră să fiă, ca pretutindinea — unde vreau să citească „Voinţa Poporului — să alcătuiţi grupă locală. Numai aşa puteţi respândi foaia voastră şi prin aceasta ideea şi numai aşa puteţi ajunge scopul vostru de mult dorit.

Agitaţi pentru foaia voastră.

Activitatee guvernului naţional.

Vitejii poporului în contra pentru de a putea fi ministrii şi pentru alte oficii au încetat ,,lupta naţională". Au subscris contractul renumit în Wienna, care contract încă şi acum îl tainuesc de înaintea poporului, dar în care contract au luat asupra — şi tot, ce mai înainte era ,,trădare de patria".

In Croaţia sub domnia lor au ajuns la putere duşmanii ţării.

Prietinii au căpatat oficiile cele mai bune.

Au votat cătani pe 2 ani.

Au votat budgetul pe 2 ani.

Au sancţionat spesele fără de lege al guvernului trecut.

N'au căpatat satisfacţia pentru înzultarea delegaţionistilor, ce s'a întêmplat în Wienna.

Au votat budgetul comun şi 450 de milioane spese extraordinare pe sama soldaţilor.

Au atăcat libertatea presei. Au susţinut cenzura.

Au dat mai mulţi bani Croaţilor şi nu s'au putut apăra în contra lor.

N'au sěrbat în sěrbătorile poporului.

Trenurile statului au lăsat fără vagoane; grâul aşa s'a putrezit, cărbunea e aşa de scumpă, ca nici odată.

In anul 1906 au emigrat 300.000 de oameni. In 1907 vor emigra 400.000. Dar pentru popor nu fac nimica.

Au votat budgetul şi cătanii şi pe anul 1907.

Wekerle a declarat, că nu vom da mai mulţi cătani, ca până acum.

Guvernul national ţine conferinţe în chiesţiunea impăcării de 20 ani.

Delegaţiunea mai voteaza încă un budget comun şi noue 120 milioane spese extra ordinare.

Despre miliţia îndependentă nu vreau să audă.

Kossuth imparte bani între foile cari, laudă guvernul.

Wekerle ţine vorbiri pe lăngă impăcarea de 20 ani.

Ziua de 15 Marţie sub domnia lor nu-i ziuă de sěrbătoare naţională. 11 Aprile însă da.

Darányi face legea renumită despre gazdă şi servitori. Fu votat.

Vitejii naţionali sunt denumiţi de conzieleri adeveraţi. Şi ei depun jurămîntul secret, în contra căruia atîta au scris şi au vorbit.

Despre asigurarea confessiunei tac.

Au votat încă 400.000 milioane pe spese comune.

Dare de nu plătesci, vine îndată executorul.

In era noua oficianţii depun jurăment spre serviciul regelui.

Capitala ţării constringe ca să cumpără inzula Margareta pentru 11 milioane.

Absolvează pe toţi aceia, cari au folosit banii ţării spre scopuri neiertate.

Au încheiat deja contractul de înpăcare, care însă e aşa de reu, că nu cuteazâ a-l publica.

Despre votul de alegere egal şi secret nu vreau să audă.

Celelalte trădări remân pe toamnă.

După atîta muncă frumoasa e dar — merită coaliţia odihna?

Da! odihna vecinică!

Asigurarea păcii.

Ca cocostincii primăvara și toamna, așa umblă acum domnitorii. Acum țarul rusesc s'întâlnesce cu împăratul Germaniei, după-aceea regele Englezilor face vizită la domnitorul nostru în baia Ischl. Ospețul e mare, pompa foarte frumoasă și bietul popor are ocaziune a admira în fața domnitorii, în căror mână e depusă soartea lor. Va să zică numai acolo, unde! Căci spre esemplu țarul rusesc și împăratul Germanie s'au întâlnit pe marea întinsă, pe năi, departe de oameni și încunjurați de soldați credincioși Căci foarte ușor s'ar putea întâmpla, că un anarchist oare-care în loc de admirare i-ar onora cu o bombă, care sterge viața. Pentru-aceea domnitorii se asigurează și cu 2—3 zile înainte de întâlnire locul și jurul întalnirei e plin de polițisti, cari arestează pe fie-care om suspect.

La astfel de ocaziuni, precum e de stiut domnitorii asigurându se unul pe altul despre prietinia cea mai bună, cearcă modul, prin care mai bine s'ar pute asigura pacea. Din aceasta pricină la astfel de întâlniri sunt de față și ministrii de esterne, cari conform voinței poruncitorilor lor, hotăresc modul și cele de lipsă pentru asigurarea păcii. Și după fie-care întâlnire foile civile respună da mărirea domnitorilor, cărora a succes din nou a asigura pacea și odihna locuitorilor.

Și într'adever! După fie-care întelnire cu iuțeala cea mai mare cer ministri bani pe cătani și arme. Căci pacea — e drept — e asigurată — dar totuși mai bine e atunci, dacă o apără milioanele soldaților și miile tunurilor. Căci nu se stie, că în care clipită vom ave lipsă de ei.

Iți vine să rizi! Țarul rusesc, domnitorul absolut, sub domnia căruia au suferit moarte de martyr miile oamenilor, cari au luptat pentru libertatea sfântă, sub domnia căruia coniurație vine spre coniurația, sub domnia căruia arde întreaga Rușia — țarul, care numai ca lumea să nu vadă, ce s'întâmplă în Rușia acasă, — a purtat resboiu cu Iaponezii dând astfel de preda morții miile soldaților — să rizi — țarul acesta conchiamă pe conferință staturile pentru asigurarea păcii. Și oameni cu sciință și vază mare să sfătuesc și se joacă: de a pace. Căci nu ajunge nimic, ori-ce să facă ei.

Pacea stă neclintită. Fie-care domnitor în toastul ținut spre oaspele de rangul mare declară, că pacea stă neclintită. Și în toastul de respuns și oaspele declară: pacea stă neclintită. Ministrii de interne încă declară: pacea stă neclintită. Asa între păhare și la vin. Dar acasă! Cătani toți mai mulți si bani spre seama miliției. Căci prietinul bun e mai tare și doamne — înainte nu poți sti nimic.

Și chiar sub tîmpul întâlnirilor și aici și colo se dau semne, că pacea nu stă așa de neclintită. Acum spre esemplu în Marokko locuitorii nu sunt mulțămiți cu Francezii, cari vreau să ocupă țara lor și să nimicească libertatea lor. S'au revoltat. Și Frância stă gata a merge cu cătani în Marokko de al ocupa. Dar nu prea se poate. Că de țara aceasta frumoasă au lipsă și celelalte state. Spre esemplu Germania. Și dacă mie nu, nici ție. Și harmonia bună, pacea Europei e în periclu pentru rescoala locuitorilor din Marokko.

Dar jocul cu pacea va curge și mai departe. Și poporul sărac va da bani și cătani și mai departe. La fie-care întâlnire și conferință va fi declarată, ca pacea și harmonia statelor e foarte bună. Dar o revoltă mică tot-deuna va periclita aceasta harmonia.

Până-ce pacea va fi asigurată cu cătani și tunuri, — despre pace adevěrată nu vom pute vorbi. Atunci, dacă nu va fi de lipsă a o apăra cu miliția, — atunci, cînd milioanele, ce ne coasta acum miliția și tunurile vor fi folosite spre alte scopuri mai frumoase și folositoare — atunci va fi pace în lumea întreagă și bunăstare pe tot pămîntul:

Dar până atunci pacea va fi un cuvînt — cu care se joacă domnitorii.

Starea politică.

Impăcarea e gata! Ministriprezidenții sě tem însă a o publica și conferința ullimă va fi în toamnă. Cu un cuvînt curge jocul, dar spre pielea noastră. In chiestiunca impăcarii ambii ministriprezidenți erau septemâna trecute la regele în baia Ischl.

Croații nu se limistesc. Și guvernul nu face nimic în contra lor. Astfel apoi tot cresce curagiul croaților, cari acum au hatărit, că din Ungaria nu vor cumpăra mai mult. Frumoasă frățietate.

Pentru Alianță! Nu peste mult se sfîrșesce lucrul mare de vară. Seceritorii s'întorc acasă. S'începe dară din nou agitația pentru Alianța pentru apărarea lucrătorilor. Dar și până atunci, până-ce mai ține lucrul, agitați, luptați pentru ea. Luminați pe aceia, cari încă s'află în întunecime. Esplicați acelora, cari asudă ca voi, scopurile mărete ale Alianței. Adunați cît mai mulți membri, să fim mai puternici. Trimeteți adresele acelor asupriți, cari încă nu ne cunosc și cari nu cunosc puterea mare a organizării. Alianța pentru apărarea lucrătorilor e Alianța voastră, carei membri cu speranță mai mare pot lupta, ca lucrătorii neorganizați.

Agitați fraților! Invětați cît mai mulți oameni, să cunoască și să iubească ideile noastre mărețe. Luptați pentru marirea Alianței. Invěțați pe aceia — fiă prietin, rude sau necunoscut — cu cari lucrați la olaltă — să nu lucre în contra intereselor lor proprie. Cine-i membrul Alianței, — nu stă deja síngur. Cu el luptă, cu el suferă miile lucrătorilor apăsați. Unu pentru toți, — toți pentru unu. Așa lucrăm noi. Fiesce-care, de va-și împlini datorința, vețî vede lucrătorilor! că noi vom învinge.

Pentru-aceea agitați.

*

Odihna încă tot ține, și cine scie cît va mai dura încă. Dar deja și acum li-sa urât patrioților împreună. Se vede, că nu o pot duce bine unii cu alții pe lângă oalele cu carne. Nu s'o fi ajugând pentru fiecare așa, după cum ar dori domniile lor. După alegerea din Carei membrii mai neaștâmpărați ai partidului poporal și-au dat pe față în mod sgomotos dorința lor ca partidul poporal să iasă din coaliție. Deocamdată lucrul s'a împedicat prin niște

declaraţii ale miniştrilor Kossuth (din partea patruzecişioptiştilor) şi Zichy (din partea poporalilor). Teleaga coaliţiei, destul de hodorogită, va mai sta prin urmare aşa cârpăcită cu decleraţiile miniştrilor. Va putea să stea cât-va tîmp, cu atât mai vârtos, cu acum nu are de a face nici un drum. Dar vine toamna, când teleaga va trebui să iasă din Şopron. Ce va fi atunci, când mânzii patriotiei vor apuca razna cu ea peste toate gropile?... „Alkoţmány“, foaia partidului poporal spune, că acest partid va ţinea o conferinţă. în care se va hotărâ ca să mai stea în coaliţie, ori să iasă?

Vreau să iasă poporalii, pentrucă văd, că se apropie căderea ruşinoasă a guvernului, care cădere va putea chiar să frângă gâtul vre-unuiia din partidele dela putere.

Tot-feluri.

Datorinţă conducerii grupelor. Duşmanii nostri, dar mai ales conducătorii sindicatului a Jakabokanyistilor trimit grupelor noastre tot feluri de scrisori şi verdeţi cu scopul de ai câştiga pe sama lor. Datorinţa conducerii e a nimici verdeţurile aceste, ne cumva să succeadă scopul lor. Scrisori. ce nu dela noi vin, ţipaţi-le în foc.

Grevă generală. In Száva-Bród au arestat cîţi va conducětori a lucratorilor, pentru-ce apoi lucrătorii din oraş — toţi — au păşit în grevă. Cătani fură trimişi în oraş, dar pe cînd au sosit, grevă s'a încetat cu învingerea lucrătorilor. Cum se tem domnii de grevă.

Nouă partidă. In Budapesta fu înfiinţat o nouă partidă — aşa numită partidă radicală, care deja şi-a început activitatea în ţiară întreagă. Scopul lor e a prinde ţăranii, ca apoi să îngreşe din sudoarea lor. Programmul lor, — ce au furat dela noi — e următorul:

Votul de alegere egal şi secret, atît la alegere de deputat, cît şi la alegerile din comună şi comitat.

Libertatea totală al presei, adunării şi alianţei.

Scolile să fiă în mâna statului şi învěţarea — în cinste.

Parcellarea dominilor mari.

Darea progressivă.

E dar fraţilor, chiar aceste-s şi pretînderile noastre. Numai că noi luptăm. Şi ei vreau să folosească numai spre scopul lor. Poporul n'are lipsă de partidă radicală.

Alegerea din Beiuş. In ziua de 26 August era alegere de deputat în cercul electoral Beiuş. Precum se scie cea mai mare parte a alegetorilor din Beiuş sunt Români. Chiar pentru-aceea Românii au făcut tot prosibilul, că să aleaga deputat naţionalist Român, ce a şi succes, încât de deputat fu ales renumitul Lucaciu. Guvernul încă a făcut tot posibilul, ca să nu piardă cercul, în care până acum fură ales tot-deauna candidaţii guvernului. Cu atît mai mult stătea în interesul guvernului acesta, pentru-că în comitatul Bihor până acum nici cînd nu fură aleşi naţionalisti Român şi-i era frică, că dela Beiuş vor învěţa şi în celelalte cercuri. Agitaţia Românilor însă era cu succes. Şi acum în partidele unite (coaliţia) vorbesc şi sě sfătuec mult, cum ar fi putut totuşi învinge şi cum în oare care mod ar pute nimici mandatul lui Lucaciu.

Noue ni e tot un drac. Naţionalist Român sau patruzecişioptisti, nici unul nu lucru pentru popor.

Nouă ordinaţiune despre emigrare. Contele Andrássy a trimis tuturor comitateler o ordinaţiune nouă, în care îndrumă oficianţii, că la edare paşaporturilor să fiă cu băgare de samă, ca emigrantii să s'îngrijească în mod corespunzetor despre acei membrii a familiei lor, cari sunt mai tineri de de 15 ani. Aşa vreau să reţină ei poporul dela emigrare. Inzădar! Aceia, cari sunt constrinşi a emigra, nu mult s'îngrijesc de familia lor şi ori şi cum, dar emigrează. Nu cu astfel de legi şi ordinaţiuni se poate opri emigrarea, ci cu legi, cari asigură pe sama lucrătorilor o stare şi viaţă mai bună. Pânăce nu vor aduce astfeli de legi, ori-şi cum vor emigra lucrătorii.

Alegere de deputat la Careii-Mari. In cercul Careii mari s'a făcut în 22 l. c. alegere de deputat. A fost ales patruzecişioptistul Papp Béla faţă de Szabó Albert candidatul partidului poporal. A fost şi un candidat socialist Jakabokanyist Jócsák. Cum a treia parte a voturilor o au Românii din 11 comune din cerc. Poporalii îşi făceau socoteala, ca să isbutească cu ajutorul voturilor româneşti. Deputatul dr. Aurel Vtad a plecat în cerc pentru ale spune Românilor, că şi patruzecişioptistul şi poporalul e tot un drac; ci să voteze cu socialistul. Pe urmă candidatul socialist s'a retras şi Românii au stat pasivi. Dacă nu s'ar fi retras, ar fi votat cu socialistul, de vreme ce n'a fost candidat Român naţionalist.

Suflet împietrit? Ni-se scrie că Duminecă a a murit în Ciclova-Montană un om stins de sărac. Luni ar fi urmat să fie îngropat. S'au dus oamenii la preotul din sat Vasile Murgu, ca să vină să îngroape mortul, dar preotul a spus că nu face nici un pas pânăcand nu i-se vor plăti înainte stoalele cinci coroane d-sale şi o coroană învăţătorului. Văzând că nu e glumă sau pus vecinii de au colectat câte cu cinci şi zece cruceri, căci altfel rămânea săl ducă pe mort fără popă. Iata iubirea frăţească creştincască. Predică apă şi bea vin. Aşa-s ei.

Perzecutarea jidovilor în România. In România. cercul Jaşii, din comunele Capreai au ţipat jidovii între ei şi de aceia, cari deja în România s'au născut şi acolo au fost şi cătani. Seracii în mizeria cea mai mare au mers în America. Ceia, în a căror interes stă perzecutarea, spun ţăranilor, că cauza mizeriei lor sunt jidovii, şi ţăranii atiţaţi apoi ţipă din comună pe ei. Şi acum oare cine poate spune, că nu cei puternici sunt aceia, cari aţiţă oamenii de feluritele neamuri, ca apoi aşa ei să poată domina. Noi bine scim scopul lor! Şi luptăm în contra lor.

Femeii englezi. In Anglia fu primit un proiect de lege, cari asigură acelor femei, cari până acum an avut drept de alegere la alegerile de comună şi comitat dreptul de a fi alees.

Unde suntem încă noi! Femeile noastre n'au drepturi. E drept, că nici bărbații n'au. Dar va veni tîmpul, cînd și noi vom fi mai înainte!

CRONICĂ.

Bancnote nouă de 20 coroane. Banca Austro-Ungară, care are la noi dreptul de a da bani are de gând să schimbe bacnotele de 20 coroane de acum cu altele noui; fiindcă s'au constatat prea multe cazuri de falșificări a acestor bani.

Răsboi între jandarmi și Țigani. S'a pornit în toată țara o goană a jandarmilor contra țiganilor corturari. Pricina goanei acesteia este, că a fost omorâtă familia unui crâșmâr la Dános, unde se află și moșia lui Wekerle și se bănuește că omorul ar fi fost săvârșit de Țigani corturari. Dar nici poliția din Budapesta, nici jandarmii nu au putut să afle nimic sigur despre făptuitorii omorului. Au fost prinși în toată țara mai multe sute de țigani și în graba mare de a'i afla pe cei vinovați jandarmaii i-au chinuit cu foamea și cu setea, dându-le apoi heringi și oprindu-i de a bea apă, până când nu spuneau, că ei au făptuit omorul. Dar în felul acesta s'au descoperit deodată prea mulți ucigași la Kecskemét, la Dobritin și în alte părți ale țării, pentrucă cioroii mărturiseau tot ce voiau jandarmii, numai ca să scape de chinuri. De unde mai înainte nu se aflau făptuitorii nicăiri, acum se află vre-o cincizeci ori și mai mulți, despre cari s'ar putea presupune, după cele ce spun, că ar fi avut parte la săvârșirea omorului, pe când se știe, că n'au putut să fie decât câți-va oameni. Jandarmii, poliția, judecătorii și procurorii se află acum în o încurcătură și mai mare de cât atunci, când nu era nici mână de ucigaș nicăiri! Răsboiul jandarmilor împotriva țiganilor întins peste toată țara, va mai ținea încă.

Năpasta unui fișpan. Comitele suprem al Hunedoarei Bornemisza Lipot care făcuse alaltă eri o excursiune cu automobilul, era să o pățească. Ca tovarăș la escursiune avea pe procurorul suprem dr. Apáth Árpád. Anume cum automobilul zbura în fuga nebună, la o încărnitură s'a răsturnat înt'un șanț. A fost bun Dumnezeu că celor doi excursioniști nu li s'a întâmplat nimic. Numai automobilul a fost stricat cam rău.

Nenorocirea unor Român în America. In Madison Ilinois lucră mai mulți Români la o fabrică unde se fac trăsuri de povară. In ziua de 27 Iulie după ameazăzi lucrătorii, între cari mai mulți Români s'au pus la hodină. Dar sau pornit carăle fără veste și trecând peste dânșii, pe un Englez l'au omorât numai decât, iar pe trei de ai noștri i-au schilăvit și anume po Ioan Drilea, Gina Cristea și pe Ioan Micșa. Acestui din urmă i-au tăiat două degete dela mână, dreaptă, pe Gina Cristea l'a cam frânt pe la mijloc, lui Ioan Drilea i-au rupt o mână, acesta după suferințe de zece zile a repausat. Cheltuelile de înmormântare ale repausatului le-au făcut din mână în mână ceilalți lucrători Români dela fabrică.

Dărâmarea de alului Gellért. Nu s'a dărâmat tocmai întreg, căci e un colos cetățuia de dincolo de Dunăre. Numai o stâncă dar grozavă stâncă, de vre-o câteva măji, se vede, că nu era bine prinsă la locul ei, că a pornit-o din deal spre Dunăre. Nenorocirea a făcut să isbească tocmai un tramway electric, care trecea pe de desupt și să-i sfarme partea dinainte. Conductorului i-a fracturat mâna, iar un pasager a fost grav rănit și dus la spital de societatea de salvare. Suntem curioși să vedem, dacă nu cumva ziarele maghiare atât de superstițioase inventează și aci vr'un atentat cu dinamită al valahilor în contra siguranței . . . dealurilor.

Indienii Americei de Nord. Din New-York aflăm următoarele: Din statistica cea mai noă reese, că indienii Americei de Nord se înmulțesc în proporții destul de îmbucurătoare, deși se zicea, că rasa lor piere din ce în ce mai mult. In prezent se află în Statele-Unite aproape 284.000 indieni; dintre aceștia 150.000 poartă îmbrăcămintea albilor; 70.000 vorbesc și știu să citească englezește: 28.000 lucuesc în case aranjate după cele din Europa. In civilizație cei mai înaintați sunt indienii din tribul Cherokee, cari cheltuesc anual numai pentru școli 200.000 dolari. Cel dintâi senator indian și-a ocupat de curând locul în parlamentul din Washington. El se numește Curlis, e din Kanzas și aparține tribului „Kaw".

PIAȚA DIN BUDAPESTA.

I. Cereale.

Grâu, maja m. cel mai frumos	23 cor.	45 fil		
„ „ „ „ mijlociu .	. 23 „	25 „		
„ „ „ „ mai slab	. 21 „	35 „		
Secara, maja m. dela	16 cor.	95 fil.	—	17.30
Orz, „ „ „	13 „	55 „	—	14.40
Cucuruz, „ „ „	12 „	35 „	—	12.45
Ovăs, „ „	15 „	85 „	—	16.40

II. Producte.

— Prețurile sunt socotite după 100 kilogr. și in bani gata. —

Unsoare de Porc,	dela	148 cor.	—	149 cor.
Slănină, ...	„	130 „	—	141 „
Cartofi, ...	„	— cor.	—	fil. —.—
Spirt, ...	„	55.— cor.	—	56 cor.

III. Târgul de porci Kőb nya (Steinbruch).

(Prima calitate ungară).

Bătrâni	— — —	fileri kilogramul
Tineri	138 – 139	„ „

Tipografia Ranko Milics, Budapest, IX., Tompa-utca 14.